

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 3 Propaganda

17 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de overeenkomst tussen de indeling van de ziel en de indeling van de maatschappij: zoals de ziel bestaat uit verschillende delen met een eigen functie, zo bestaat de maatschappij uit verschillende soorten mensen met hun eigen rol 1
- een uitleg dat het doel van de nobele leugen overeenkomt met de omschrijving van propaganda in tekst 5: zowel propaganda als de nobele leugen heeft als doel de maatschappij als geheel op een soepele manier te laten functioneren 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Plato bestaat de menselijke ziel uit drie delen: de rede, het gemoed en de begeerte. Dit noemt Plato het gouden, zilveren en bronzen deel. Deze indeling komt overeen met de verschillende functies van mensen in de maatschappij. Redelijke mensen moeten volgens Plato leidinggeven, moedige mensen moeten de staat bewaken en mensen met voornamelijk lagere behoeften moeten werken 1
- De nobele leugen beweert dat mensen van nature geschikt zijn om een bepaalde rol in de maatschappij te vervullen. Zo hebben de redelijke mensen goud in hun ziel en zijn zij daarom van nature geschikt voor de rol van filosoof-koning. Door het vertellen van de nobele leugen schikt de filosoof-koning zich in zijn rol en accepteren de onderdanen zijn leiderschap. De nobele leugen heeft dus als doel om van de samenleving een harmonieus geheel te maken. Dit komt overeen met de omschrijving van propaganda in tekst 5. Volgens Bernays is het nodig om de meningen en gewoonten van mensen te manipuleren zodat grote groepen kunnen samenwerken en er een soepel functionerende maatschappij mogelijk is 1

18 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van de overeenkomst tussen het beeld van de mens in een democratie bij Plato en het mensbeeld van Bernays: beide gaan uit van een (irrationele) mens die geleid wordt door verlangens en begeerten 1
- een uitleg met Plato's beeld van de democratische mens dat een democratie volgens hem onvermijdelijk ten onder gaat: het vrijheidsstreven van de democratische mens leidt uiteindelijk tot een tirannie 1
- een argumentatie of Bernays' propaganda de democratie van de ondergang kan redden 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Plato kenmerkt de democratische mens zich door een verlangen naar vrijheid, dat alleen maar groter zal worden. Onderbuikgevoelens en verlangens zullen hierdoor de rede overwinnen. Mensen worden een slaaf van hun begeerte. Dit komt overeen met het mensbeeld van Bernays. Ook Bernays gaat ervan uit dat mensen zich vooral laten leiden door (irrationele) verlangens en begeerten 1
 - Volgens Plato zal het vrijheidsstreven van de democratische mens er uiteindelijk voor zorgen dat een tiran de macht zal overnemen. De democratische mens wil namelijk steeds meer vrijheid en dit zal leiden tot losbandigheid. Een democratie vervalt hierdoor in een tirannie en de vrije democratische mensen worden uiteindelijk slaven 1
 - Ik vind dat het gebruik van propaganda zoals Bernays dat voorstelt de democratie van de ondergang kan redden. Door de inzet van propaganda kan het vrijheidsstreven van de democratische mens in goede banen worden geleid. Het beïnvloeden van mensen vindt nu ook op allerlei manieren in onze democratische samenleving plaats. Als de inzet van propaganda democratie als doel heeft, zou dat de ondergang van de democratie kunnen voorkomen 1
- of
- Ik vind niet dat het gebruik van propaganda de ondergang van een democratie kan tegenhouden. Stel dat het lukt op de manier zoals Bernays dat voorstelt, dan is er wat mij betreft helemaal geen sprake meer van een democratie. Mensen worden beïnvloed zonder dat zij dit weten en dit wordt zogenaamd gerechtvaardigd met een beroep op de democratie. Door op deze manier propaganda in te zetten, zijn de vrije, democratische mensen eigenlijk al een soort slaven geworden 1

19 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat de 'citoyen' niet vatbaar is voor de psychologie van de massa in tekst 6: als 'citoyen' is de mens niet langer een slaaf van zijn eigen neigingen / niet afhankelijk van anderen in tegenstelling tot de mens in tekst 6.

voorbeeld van een goed antwoord:

Volgens Rousseau is de 'citoyen' een burger die zich niet langer laat leiden door eigenliefde. De 'citoyen' is een mens die zichzelf de wet stelt en daarmee niet langer een slaaf is van zijn neigingen. Als 'citoyen' verheft de mens zijn ideeën en gevoelens naar een hoger niveau en is hij niet afhankelijk van anderen. De 'citoyen' zal dus niet vatbaar zijn voor de impulsen, gewoonten en emoties van de groep, die volgens tekst 6 kenmerkend zijn voor de mens vanuit de psychologie van de massa.

Vraag	Antwoord	Scores

20 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met tekst 6 dat volgens Nietzsche de groep een negatieve invloed heeft op de mens in een democratie: het gelijkheidsstreven van de democratie verlaagt iedereen tot een kudde die niet zelf nadenkt 1
- een uitleg met tekst 6 dat volgens Schumpeter de groep een negatieve invloed heeft op de mens in een democratie: in een groep gedragen mensen zich minder intelligent / minder verantwoordelijk 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In tekst 6 wordt gesteld dat de mens zich een lid van de kudde voelt. Volgens Nietzsche is dat aan de hand in een democratie. De mens van de 'vrije maatschappij' denkt niet zelf na, maar volgt de moraal van de kudde. Dit streven naar gelijkheid in een democratie bedreigt de kwaliteit en uitzonderlijkheid van individuen. Iedereen wordt volgens Nietzsche verlaagd tot middelmatigheid 1
- In tekst 6 staat dat de groep geen gedachten kent, maar impulsen, gewoonten en emoties. Volgens Schumpeter is groepsdruk een voorbeeld van de irrationele kant van menselijk gedrag. Door groepsdruk gedragen mensen zich minder verantwoordelijk en intelligent. In de democratie wordt dit irrationele gedrag versterkt door de aanwezigheid van andere burgers. Er is namelijk altijd sprake van een groep van burgers, waardoor de individuele burger weinig invloed heeft. Het individu zal zich hierdoor minder verantwoordelijk voelen 1

21 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument dat de werkwijze van Clearing House wel past bij de principes van de democratie, met een grond voor uitsluiting volgens Van den Bergh: terroristische organisaties mogen worden buitengesloten, omdat zij het zelfcorrigerend vermogen van een democratie onmogelijk maken 1
- een argument dat de werkwijze van Clearing House niet past bij de principes van de democratie, met een grond voor uitsluiting volgens Van den Bergh: er moet sprake zijn van bereidheid tot gedachtewisseling en deze bereidheid lijkt te ontbreken in de werkwijze van Clearing House / Clearing House verbiedt ook organisaties die wel bereid zijn tot gedachtewisseling 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Van den Bergh is de mogelijkheid om beslissingen te herroepen een van de sterkste punten van een democratie. Partijen die dit zelfcorrigerend vermogen van een democratie onmogelijk maken doordat zij de democratie zelf willen opheffen, mogen volgens hem op deze grond worden uitgesloten. Terreurorganisaties die de democratie van buitenaf bedreigen, zouden op deze grond mogen worden uitgesloten zonder dat deze werkwijze volgens Van den Bergh in strijd zou zijn met de principes van de democratie 1
- Volgens Van den Bergh is het belangrijk dat er vrijheid van vereniging is, ook wanneer organisaties andere ideeën hebben over de huidige democratische orde. Hij trekt hierbij wel een grens bij de bereidheid tot gedachtewisseling: als deze bereidheid ontbreekt, zou dit een grond zijn voor uitsluiting. In de werkwijze van Clearing House lijkt deze bereidheid te ontbreken. Er wordt namelijk geen inzage gegeven in het besluitvormingsproces en groepen die door Clearing House als terreurorganisatie worden aangemerkt, kunnen zich niet in een proces of rechtszaak verdedigen. Op basis van deze grond is de werkwijze van Clearing House wel in strijd met de principes van de democratie 1

22 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg van de anarchistische uitdaging aan de democratie, met het voorbeeld van de Nieuwe Wereldtop: volgens anarchisten schendt elke staatsvorm de vrijheid van burgers, het voorbeeld van de Nieuwe Wereldtop laat zien dat ook in een democratie de vrijheid van burgers geschonden kan worden.

voorbeeld van een goed antwoord:

Wanneer een staat regeert, betekent dit volgens anarchisten automatisch dat burgers niet autonoom of vrij zijn. Elke staatsvorm schendt volgens hen de vrijheid van burgers. Dat is een uitdaging aan de democratie, omdat de democratie als staatsvorm juist vrijheid als kernwaarde heeft. De Nieuwe Wereldtop laat deze uitdaging zien. De groepen die deelnemen aan de Nieuwe Wereldtop zijn namelijk allemaal uitgesloten door bestaande (democratische) staatsvormen. De burgers die deelnemen aan de Nieuwe Wereldtop worden dus in hun vrijheid beperkt.

23 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met de vrijheid van meningsuiting van de paradox van de bescherming van vrijheid en gelijkheid: de vrijheid van meningsuiting beschermt de democratische waarden vrijheid en gelijkheid, maar kan deze ook ondermijnen 1
- een argumentatie op basis van deze paradox en het werk van Staal of er grenzen zitten aan de vrijheid van kunst in een democratie 1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Aan de ene kant beschermt de vrijheid van meningsuiting democratische waarden als vrijheid en gelijkheid. Aan de andere kant kan de vrijheid van meningsuiting juist deze democratische waarden ondermijnen, bijvoorbeeld wanneer met een beroep op de vrijheid van meningsuiting de vrijheid of gelijkwaardigheid van anderen wordt ondermijnd. Daarom lijkt er sprake te zijn van een paradox van de bescherming van vrijheid en gelijkheid 1
 - Ik vind wel dat er grenzen zitten aan de vrijheid van kunst. De niet-exclusieve democratie van Staal benadrukt heel sterk democratische waarden als vrijheid en gelijkheid, maar juist daardoor biedt hij ook een podium voor opvattingen die deze waarden niet delen, zoals de terreurorganisaties. Wanneer kunst oproept tot geweld of daartoe kan leiden, vind ik dat er een duidelijke grens aan die vrijheid gesteld moet worden 1
- of
- Ik vind niet dat er grenzen zitten aan de vrijheid van kunst. Kunst wil mensen aan het denken zetten en soms een spiegel voorhouden. In het geval van de propagandakunst van Staal zou je kunnen stellen dat hij met zijn kunst kritiek levert op de macht, die binnen de bestaande machtsverhoudingen niet mogelijk is, zoals het voorbeeld van Clearing House laat zien. Hiermee gebruikt hij de vrijheid van kunst om deze politieke ongelijkheid aan te kaarten. Door grenzen te stellen aan deze vrijheid beweer je dat jouw opvatting van gelijkheid de enige juiste of ware is en sta je niet open voor nieuwe inzichten 1